

Štěstí na mnoho způsobů aneb nesloužit a nepodbízet se

Vlastně jsem chtěl být chirurgem.
A dodnes si myslím, že bych měl pro
takové povolání dobré předpoklady.

TEXT — PETR DANĚK

V době podávání přihlášek na vysokou školu jsem však na studium medicíny nemohl ani pomyslet. Neměl jsem potřebné osobnostní předpoklady ani excelentní úspěch. Na filozofickou fakultu, obor hudební věda, jsem se přihlásil, protože jsem na střední škole potkal Hanu Dědinovou, absolventku této pražské katedry, která byla z jiného světa než ostatní pedagogický sbor. Byla vzdělaná, sečtělá a měla smysl pro humor. Okamžitě jsme si rozuměli a vedle inspirativních diskusí o hudbě a společenských vědách mě utvrdila i v tom, že člověk se má celý život snažit žít svobodomyšlně. Nesloužit a nepodbízet se. Krátce po mém odchodu ze střední školy emigrovala do Rakouska.

Štěstí zrození

Celý dosavadní život mě provází štěstí. Vyrůstal jsem ve skvělé rodině, kde mně rodiče i starší bratr byli stálou oporou. Ve svobodnějších šedesátých letech se otcovi podařilo stát se zaměstnancem OSN a díky tomu nám, zvědavým klukům, ukázal velkou část světa. Útlé dětství jsme prožili v Indii, obklopeni neuvěřitelnými sociálními rozdíly a zároveň i jedinečnou tisíciletou kulturou. Jako malý jsem viděl na vlastní oči Jurije Gagarina při jeho návštěvě Indie. V prezidentových zahradách v Dillí jsme potkali Džaváharlála Néhrúa a Indíru Gándhiovou. Prázdniny jsme trávili na hausbótech na jezerech v Kašmíru a pátrali po stopách Hanzelky

a Zikmunda. Na zámořské lodi cestovali z Bombaje do Neapole, házeli do Indického oceánu láhve se vzkazy v několika jazycích a cestou navštívili pomníky světové kultury Středozevního moře. V Ženevě mi otec koupil hodinky značky Omega, které nosím dodnes. Když jsme se vrátili do socialistického Československa Antonína Novotného, věděl jsem už jako malé dítě, že ten systém je experimentem průměrných, který nebude trvat věky. Celou dobu až do listopadu 1989 jsem měl pocit, že se mě vlastně netýká.

Štěstí inspirace

Zásadní vliv na mě měl skauting. Cítím se být skautem dodnes a stále si potvrzuji, že skauta, člověka se zvláštní svobodnou myslí a schopností jednat a jít přímo, poznám na první pohled. Ve skautingu jsem prožil řadu let, věnoval se mu i v ilegální podobě hluboko do období husákovské normalizace a poznal v něm osobnosti, které mě názorově i lidsky zásadně ovlivnily a které mě provázejí dodnes.

Velkou inspirací pro mě byla i doba středoškolského studia. Na malém gymnáziu v Ohradní ulici v pražské Michli jsem byl ve třídě, která vynikala intenzivní potřebou tvořit a upozorňovat na sebe. Řada z nás šla na umělecké školy či obory, které s uměním souvisely. Někteří spolužáci se podíleli na vzniku divadla Sklep, a přestože mi jejich estetika nikdy nebyla blízká, uznávám, že vstoupili do dějin českého divadla a humoru. Byly to krásné čtyři roky.

Na hudební vědu jsem se hlásil po gymnáziu a přijímačky udělal. Nicméně přijat jsem nebyl. Nabídnuto mi bylo tzv. mimořádné studium, jehož podstatou bylo, že jsem mohl navštěvovat vybrané přednášky a udělat i některé zkoušky. Nikdy ale nešlo touto cestou dosáhnout úplného vysokoškolského vzdělání. Před válkou mě zachránila Jazyková škola na Národní třídě, kde jsem v denním studiu mohl rok prohlubovat své znalosti němčiny a ruštiny. A zároveň jsem se naučil

Soubory Duodena cantitans a Capella Rudolphina, Anežský klášter, polovina 90. let.

velmi dobře psát na stroji všemi prsty. Hodí se mi to dodnes. Řádné studium hudební vědy jsem započal až po druhém pokusu. To už jsem byl ale na katedře jako doma.

Dobu studia na vysoké škole jsem bral jako čas vyhrazený pro svá vlastní hledání. Samozřejmě na mě měli vliv pedagogové. Velmi záhy jsem našel cestu k Jaromíru Černému a Petru Ebenovi. Prvým z nich mi byl pochopitelně bližší. Ovlivnil mě svým zvláštním nadhledem a poctivostí, se kterou přistupoval ke studentům. Petr Eben byl oproti tomu člověk, kterého jste museli mít rádi. Bylo to poprvé, kdy jsem poznal z blízkosti člověka obdařeného talentem od Boha. Stejně jako ostatní jsem hltal jeho úžasné muzikantství a obdivoval schopnost hovořit hudbou a o hudbě. Dodnes na něj vzpomínám s pokorou a respektem. A pietně uchovávám několik jeho rukopisů skic a skladeb, které dal mé ženě a mně jako svatební dar. Podstatu studia hudební vědy jsem pochopil záhy. I zvláštní atmosféru na katedře, která nebyla dobrá. A i když jsme měli na hudební vědě poměrně nabitý studijní program, uvědomil jsem si, že mi nestačí a neuspokojuje mě. A tak jsem chodil na fakultě i na jiné přednášky. K historikům (Anna Skýbová, Josef Petráň), filozofům (Milan Sobotka), estetickým

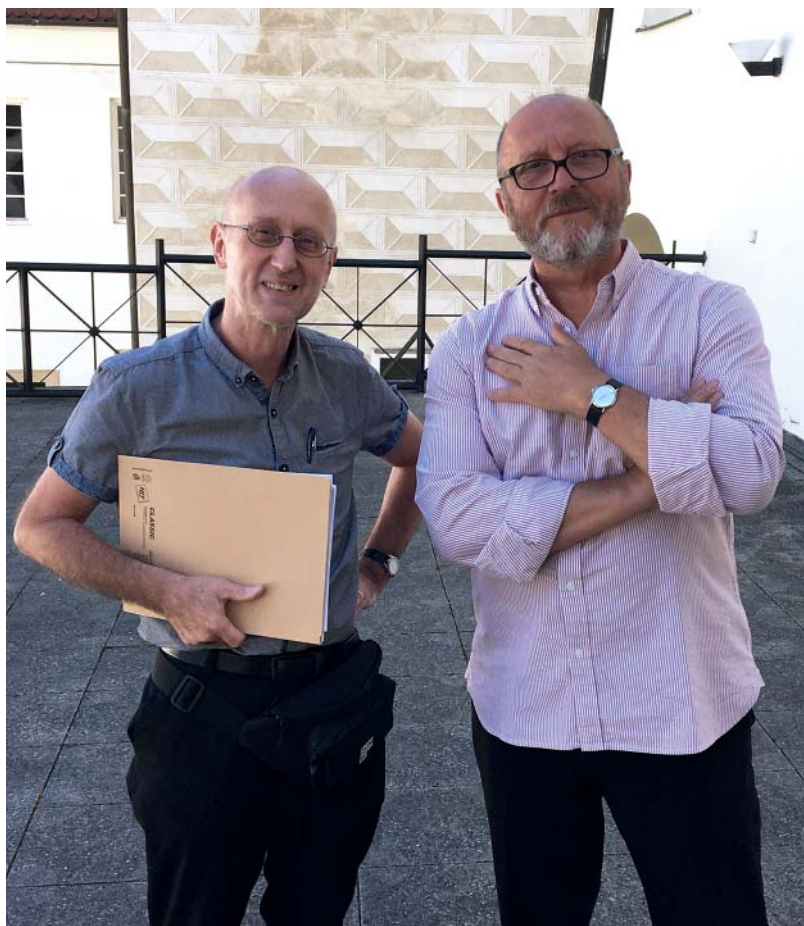
***Snažím se najít
to nadčasové,
co mohu svým
studentům
sdělovat,
a zároveň je
utvrzovat v jejich
opravdovosti
a snaze. Pokud ji
u nich naleznu.
Více asi není
v mých silách.***

(Miloš Jůzl), a zvláště rád na katedru pomocných věd historických (Marie Bláhová, Zdeňka Hledíková). Záhy jsem našel cestu i na bohosloveckou fakultu za Amadeem Molnárem. Zásadní vliv na mě měli moji spolužáci, vlastně i větší než většina pedagogů na katedře. Sdíleli jsme spolu zájmy a nadšení pro hudbu, chodili na koncerty, sháněli

LP a společně je poslouchali a pak o nich diskutovali. Hovořili o knihách a studiích, které jsme zkoušeli číst. Bylo to úžasně nadějně období. Nemohu vzpomenout všechny, ale Pavel Gilík, Vlastislav Matoušek, Jana Hornerová/Navrátilová, Jana Vyšohlídková/Vojtěšková a moje budoucí žena Iva byli druhy nejbližšími. Mezi staršími kolegy mi byl nejbližší Martin Horyna, s kterým nás pojí přátelství po celý život. Martin je dodnes excelentním muzikologem. Byl a je mi vzorem a spolupráce s ním byla pro mě vždy lidským i odborným zážitkem.

Šťěstí vícera životů

Tak jako jsem měl štěstí, do jaké rodiny jsem se narodil, měl jsem po celý život štěstí při výběru zaměstnání. Prošel jsem řadu zajímavých institucí a poznal velké množství lidí z oboru (AV ČR, Ministerstvo kultury, festival Pražské jaro, taneční konzervatoř Duncan centrum, Pražský filharmonický sbor, Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK, filozofická fakulta UK, HAMU, VŠMU). Zároveň musím přiznat, že mě po celý život provází určitá pochybnost o smyslu muzikologie, kterou však stále různými způsoby léčím. Vínou na tom má především Jaromír Černý. V době mého studia totiž vydal jednu ze svých studií. Gratuloval jsem mu k ní a on

Petr Daněk (vpravo), hodinky Omega a Martin Horyna, konference o Charlesi Luythonovi, Praha 2020.

lakonicky odpověděl: „Ále... co myslíš... to nikdo číst nebude. To si přečteš ty, Kouba, Tichota, Horyna, Plocek, možná Perz a Petr Pozniak, ale už nikdo jiný.“ Dost to se mnou tehdy otrásl a uvědomil jsem si, že nechci být vědcem, který bude psát studie a knihy, které nebude nikdo číst. Svě předsevzetí jsem brzy porušil a porušuji dodnes, protože stále píši, ale ten pocit, že je to trochu samoúčelné počínání, které jen zmnoužuje dávno vyřčené, mě nikdy neopustil. Žil jsem a žiji proto více životů. Celý život studuji knihy a historické prameny hudební i literární k hlavním předmětům svého zájmu, jimiž jsou především doba vrcholné renesance a raného baroka. A píši texty, které většinou dojdou svého publikování. Zároveň jsem ale vždy působil v oblasti hudebního managementu a dramaturgie a podílel se na utváření živé hudby. A pokoušel se i o její interpretaci. Až teprve v průsečíku všech těchto činností jsem našel pocit naplnění, klidu a štěstí. Díky pracovnímu působení u několika těles či institucí ve funkci dramaturga či manažera jsem objel téměř celý svět. A mohl být přítomen

a spolupracovat na projektech, které tvořili geniální interpreti jako Mstislav Rostropovič, Leonard Bernstein, Claudio Abbado, Zubin Mehta, Riccardo Chailly či Wolfgang Sawallisch. I díky těmto výjimečným hudebníkům jsem pochopil, že žádná muzikologická analýza nemůže nahradit dokonalý interpretační výkon.

S Mstislavem Rostropovičem.

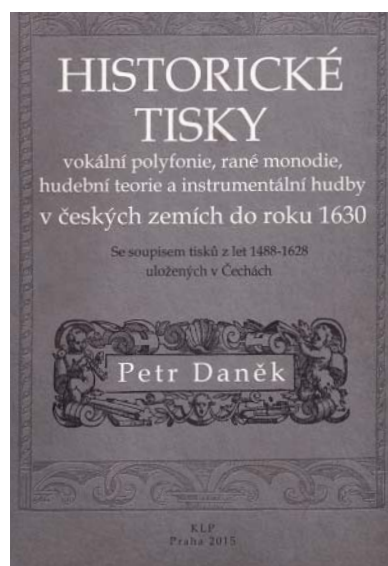
Štěstí jsem měl i v tom, že jsem při své cestě hudebním světem stále narážel na lidi, pro které byly kariéra a peníze to nejdůležitější. Brzy jsem zjistil, že je jejich potřeba většinou dovedou na vedoucí místa, ze kterých mohou rozhodovat o osudech ostatních, a často nemusejí dělat nic jiného. S takovými lidmi jsem nikdy velkou blízkost nenašel, či jen zdánlivou a dočasnou. Opakovaně se mi totiž stávalo, že rozhodli o tom, že bych měl jít pracovat jinam. Nebo úplně zmizet z oboru. Ty změny mě vždy obohatily a posunuly. Vrstvily moje zkušenosti, zabraňovaly tomu, abych se nedej bože stal konformním a své názory podřizoval kariéře či názoru utilitárnímu. A tudíž větší novému. Nikdy jsem také nedůvěřoval davu.

Zcela jiné lidi jsem poznal v kruzích disentu. I když mi příbuzenství s prominentním chartistou v úloze tchána přineslo více problémů než radosti, přece jen mi tato minoritní část společnosti byla vždy blízká. Největší význam pro mě měla možnost navštěvovat bytové semináře Daniela Kroupy a Stanislava Sousedíka. Díky jejich přednáškám jsem teprve pochopil, co je to svobodné myšlení. Možnost a schopnost vyslovovat názory bez korekce autocenzury a bez strachu z těch, kteří naslouchají. Dodnes jsem oběma zmíněným a dalším lidem, kteří v rámci jejich seminářů pohostinsky přednášeli či diskutovali, vděčný za možnost pochopit, jak má vypadat skutečně akademický způsob rozpravy.

Štěstí vzájemnosti

Vzájemnost a blízkost prožívám a prožíval jsem opakovaně

především v souvislosti s interpretací staré hudby. Krátce po návratu z vojny jsem spolu s několika vrstevníky vytvořil soubor Duodena cantitans, se kterým jsme podle svých možností provozovali hudbu české a světové renesance. Byli to povětšinou lidé výjimeční opravdovostí svého zájmu a ochotou sdílet situace příznivé i náročné. Vedle vokální polyfonie nás v osmdesátých letech spojoval i stejný vztah k režimu, samizdatová literatura a víra v lepší budoucnost. Odzpívali jsme desítky koncertů na místech už zapomenutých a sdíleli radosti dnes již netušené. Jen symbolická vzpomínka: jedna z nejbouřlivějších společných oslav byla věnována úspěšnému vystoupení člena souboru z komunistické strany. Dnes asi běžný a po posledních volbách častý krok, v té době (druhá polovina let osmdesátých) projev hrdinství. Druhý soubor, který vznikl v souvislosti s mým působením u Pražského filharmonického sboru, začal pracovat na začátku nového tisíciletí. Několik let jsem tak vedl komorní soubor skvělých zpěváků, kteří pod jménem Octopus pragensis odzpívali velké množství koncertů s hudbou vrcholné renesance a dvacátého století. Díky jejich profesionalitě jsem mohl detailně poznat i náročné skladby Clémenta Janequina, Carla Gesualda či Claudia Monteverdiho. Hluboké přátelství potvrzené i vzájemným respektem prožívám s Adamem Viktorou, jeho ženou Gabrielou Eibenovou a souborem Ensemble Inégal. Naše cesta za Adamem Michnou má podobu neverending story, která mě baví a těší. Osud mě pracovně dovedl

Historické tisky vokální polyfonie, Praha 2015.

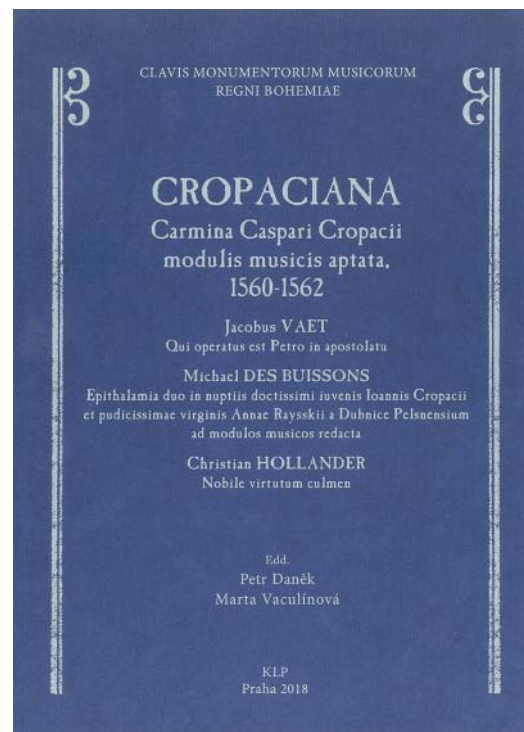
před několika roky až do Bratislavy na VŠMU. Je fyzicky náročné podstupovat opakované cesty kolabující železniční dopravou, nicméně setkání s kolegy, jako je Laco Kačic, Katka Hašková, Luboš Bernáth či Peter Martinček, mi to bohatě vynahrazují. A to nejdůležitější nakonec: v roce 2012 vzniklo v Praze výzkumné centrum Musica Rudolphina, které sdružuje mezinárodní kolektiv muzikologů, jehož hlavním zájmem je kultura a hudba doby císaře Rudolfa II. Odborné výstupy v podobě studií, knih, edic, seminářů a mezinárodních konferencí jsou dnes nepřehlédnutelné. Centrum sice neboří mýty ani nežádá nekonečné finanční prostředky ze státního rozpočtu, nicméně zanechává po sobě výraznou stopu, kterou určitě budou moci sledovat i muzikologové dalších generací. Pokud ještě přijdou.

Štěstí z knihy

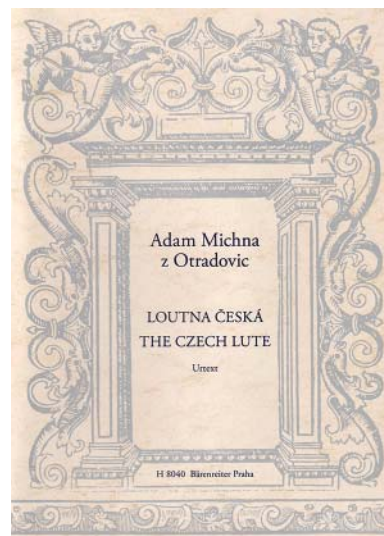
Celý život jsem fascinován knihou. Toto médium mě uchvátilo již v dětství, kdy jsem si začal utvářet svoji chlapeckou knihovnu. Moje zaujetí přecházející do posedlého sběratelství pokračovalo i v dobách studií, kdy jsem trávil, často s věrným přítelem Pavlem Gilíkem, hodiny a hodiny v pražských antikvariátech. Budoval jsem si tak svoji knihovnu, kterou mám velice rád, která mě stále více obklopuje v našem nevelikém domě a do které vedle nezbytné beletrie a knih odborných postupně pronikly i složitě a nákladně získané staré tisky. Těm se věnuji se zvláštní láskou a péčí. Fascinuje mě, kolik lidského umu, znalostí, energie a ctižádosti dalo vzniknout všem těm knihám, které kontinuálně dokládají lidskou vzdělanost a díky nimž „překonáváme pomíjivost“ (H. Hesse). V souvislosti se svým zájmem o knihy a tisk jsem nalezl pracovní a přátelský vztah se dvěma lidmi, kterým velice rád dodnes naslouchám a kteří mi pomáhají nalézt ty správné odpovědi na postavení hudby ve společnosti a kultuře minulých staletí. Jsou jimi historik knižní kultury Petr Voit a klasická filoložka Marta Vaculínová.

Štěstí pedagoga

Nejvíce jsem se ale naučil od svých žáků, Víím, není to moje původní myšlenka, ale mohu ji zcela potvrdit. Učil jsem a učím velice rád. A i když se v posledních letech vysokoškolské studium zcela radikálně proměňuje a směřuje k jakési simplifikaci a zploštění, stále má

Publikace Carmina Caspari Cropacii, Praha 2018.

Adam Václav Michna, Loutna česká, Praha 2018.

smysl učit a komunikovat s nastupujícími generacemi. Mohu nesouhlasit s tím, jak se mění požadavky na studenty, ale také na pedagogy, mohu být znepokojen, jak samoučelně pronikají technologie a různé distanční způsoby komunikace v rámci vzdělávacího procesu do našich životů a jak nás odosobňují až k naprosté zaměnitelnosti. Mohu se rozčilovat nad úpadkem postavení vzdělance a intelektuála v globalizované komerční společnosti. Mohu láteřit na všudypřítomné mezaliance a zájmové skupiny různých manipulátorů ovládajících akademické prostředí, kteří stále obor deformují... Nesmím ale

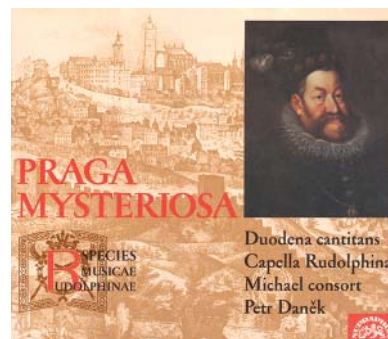
Soubor Octopus pragensis, Olomouc 2018.

zapomenout, že to jsou všechno věci pomíjivé a že ve skutečnosti pravdu mají ti mladí, studenti, kteří stále ještě zasedají do vysokoškolských lavic. Oni budou tvořit a žít budoucnost a je vlastně pro každého pedagoga dneška ctí, že může být přítomen svými názory u jejich utváření. Snažím se najít to nadčasové, co mohu svým studentům sdělovat, a zároveň je utvrzovat v jejich opravdovosti a snaze. Pokud ji u nich naleznou. Více asi není v mých silách. Někteří moji studenti se stali mými přáteli a spolupracovníky. Je to pro mě ctí a s radostí

sleduji jejich cestu. Mezi ty nejbližší patří určitě Jan Baťa, Michaela Žáčková Rossi, Marek Vrabec, Veronika Štubňová či Magda Nováčková. Co člověk, to krásný příběh.

Šťěstí nesmrtelnosti

Naše nesmrtelnost je v našich dětech. Opět to není nejspíše myšlenka původní, Ale i v této souvislosti mám štěstí. Obě moje děti svým způsobem pokračovaly v tom, o co jsem se snažil a snažím. A daří se jim to na vyšší úrovni neboli, jak se dnes říká, levelu. Můj syn Martin se velkou pílí a systematickostí

Soubor CD nahrávek s hudbou doby Rudolfa II.

S kolegy a studenty, VŠMU, Bratislava 2017.

podpořenou mimořádným talentem dostal mezi interprety, o kterých se hovoří s respektem. Hraje ve špičkovém evropském orchestru, svým výkonem na soutěži Pražského jara vstoupil do dějin svého oboru a díky jeho koncertům, způsobu přípravy a úvahám mnohem více rozumím tomu, jak vzniká a co vyžaduje špičkový interpretační výkon. Dcera Tereza šla cestou, kterou naprosto respektuji. Po studiu hudby na střední škole ji zaujaly pomocné vědy historické, jako to pravé poctivé „řemeslo“. A napsala a vydala knihu dříve, než dokončila studia. Spolu jsme napsali několik studií, v kterých mi byla inspirativní partnerkou. Dnes je především skvělou matkou tří dětí, mých vnoučat, které miluji a pro které bude, jak je už dnes partnerné, hudba přirozeným projevem. Deo gratias. ✕